[2024] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 178: 2024 ਆਈ.ਐਨ.ਐਸ.ਸੀ. 464

ਨਰੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ

ਬਨਾਮ

ਦਿੱਲੀ ਰਾਜ

(2017 ਦਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰ.1751)

08 ਜੁਲਾਈ 2024

[ਸੀ.ਟੀ. ਰਵੀਕੁਮਾਰ* ਅਤੇ ਸੰਦੀਪ ਮਹਿਤਾ, ਜੇਜੇ.]

ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਮੁੱਦਾ

ਅਪੀਰਦਾਰ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 302 ਆਰ/ਡਬਲਯੂ ਐਸ.34, ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਹਰੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨਾ ਕਰਨਾ, ਉਸਦੀ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸੰਹਿਤਾ, 1973 ਦੀ ਧਾਰਾ 313 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਜੇਕਰ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਨ ਲਈ ਭੌਤਿਕ ਪੱਖਪਾਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਿਆ।

ਸਿਰਲੇਖ

ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸੰਹਿਤਾ, 1973-ਐਸ.313-ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860-ਐਸ.302 ਆਰ/ਡਬਲਯੂ ਐਸ.34-ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 302 ਆਰ/ਡਬਲਯੂ ਐਸ.313 ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨਾ-ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੋਹਰੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨਾ ਕਰਨਾ। 34, ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ.ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਐਸ/ਐਸ.313, ਜਦੋਂ ਸਾਂਝੇ ਇਰਾਦੇ ਦੀ ਖੋਜ ਉਪਰੋਕਤ ਦੋਹਰੇ ਅਪਰਾਧਕ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਸੀ, ਜੇਕਰ ਉਸ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਲੇ ਭੌਤਿਕ ਪੱਖਪਾਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ:

ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ: ਹਾਂ - ਸਵਾਲ ਨਾ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਨਾਕਾਫ਼ੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਹਾਲਾਤ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਸਬੰਧਤ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾਉਣਗੇ ਅਤੇ ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਹੋਰ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਪ੍ਰਤੀ ਭੌਤਿਕ ਪੱਖਪਾਤ ਹੋਇਆ ਹੈ - ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੋਵੇਂ ਅਪਰਾਧਕ ਹਾਲਾਤ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਜਾਨ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਹੱਥ ਫੜੇ ਸਨ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸਦੇ ਭਰਾ-ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਚਾਕੂ ਨਾਲ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਵਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ, ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਐਸ/ਐਸ.313 - ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਇਰਾਦਾ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਮ੍ਰਿਤਕ

*ਲੇਖਕ

ਦਾ ਦੋਸ਼ ਸਿਰਫ਼ ਉਪਰੋਕਤ ਦੋ ਅਪਰਾਧਕ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਸੀ ਜੋ ਉਸ ਤੋਂ ਧਾਰਾ 313 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੌਰਾਨ ਨਹੀਂ ਰੱਖੇ ਗਏ ਸਨ - ਧਾਰਾ 300, ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ। 302, ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ., ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਕਰਤਾ, ਉਸ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 34, ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ.ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ - ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਸਾਂਝੇ ਇਰਾਦੇ ਦੀ ਖੋਜ ਦੋਹਰੇ ਅਪਰਾਧਕ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਸੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 313 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੌਰਾਨ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 34, ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ.ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਉਸਦੀ ਸਜ਼ਾ 'ਤੇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਏ, ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਸਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ, ਤਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਭੌਤਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੱਖਪਾਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਨਿਆਂ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਰਭਪਾਤ ਹੋਇਆ ਸੀ - ਅਸਫਲਤਾ ਇੱਕ ਇਲਾਜਯੋਗ ਨੁਕਸ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਇੱਕ ਪੇਟੈਂਟ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਦੀ ਹੈ - ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਬਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ - ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। [ਪੈਰਾ 20, 21, 24, 26, 27]

ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ, 1973-ਐਸ.313-ਅਪਰਾਧਕ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਨਾ ਕਰਨਾ/ਨਾਕਾਫ਼ੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਪੱਖਪਾਤ ਜਾਂ ਨਿਆਂ ਦੀ ਕੁਵਰਤੋਂ - ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ:

ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ: ਧਾਰਾ 313 ਅਧੀਨ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧਕ ਹਾਲਾਤ (ਸਥਿਤੀਆਂ) 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਨਾ ਕਰਨ ਜਾਂ ਨਾਕਾਫ਼ੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੇ ਕਾਰਨ ਪੱਖਪਾਤ ਜਾਂ ਕੁਵਰਤੋਂ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸਬੰਧਤ ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 21]

ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੋਡ, 1973-ਐਸ.313- ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੋਡ (ਸੋਧ) ਐਕਟ, 2008 (2009 ਦਾ ਐਕਟ 5) - ਐਸ.313(5) -"ਐਕਟਸ ਕਿਊਰੀਏ ਨੇਮਿਨੇਮ ਗ੍ਰੈਵਾਬਿਟ" ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਭੌਤਿਕ ਪੱਖਪਾਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਵਾਲੀ ਧਾਰਾ 313 ਅਧੀਨ ਗੈਰ-ਪ੍ਰੀਖਿਆ/ਨਾਕਾਫ਼ੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਚਿਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬਹਿਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ - ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਕੀ ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ:

ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ: ਧਾਰਾ 313 ਸਬੰਧਤ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਅਟੱਲ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਅਪਰਾਧਕ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰੇ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸਨੂੰ 2008 ਦੇ ਸੋਧ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਦਰਜ ਧਾਰਾ 313 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (5) ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦਾ ਹੈ - ਨਾਲ ਹੀ, ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਕੰਮ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਪੱਖਪਾਤ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ - ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ

ਸਿਰਫ਼ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਜ਼ਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਵਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਰ 'ਤੇ, ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨਾ ਜੋ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਬੰਧਤ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਉਠਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕੇਸ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਉਪ-ਉਤਪਾਦ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਨਿਆਂ ਦੀ ਗਰਭਪਾਤ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨਿਆਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਗਲਤੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੈ, ਇਸ ਸਵਾਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਕੇ ਕਿ ਕੀ ਸਬੰਧਤ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਗੈਰ-ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਅਢੁਕਵੀਂ ਜਾਂਚ ਨੇ ਭੌਤਿਕ ਪੱਖਪਾਤ ਜਾਂ ਗਰਭਪਾਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਾਇਆ ਨਿਆਂ। [ਪੈਰਾ 15, 16]

ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੋਡ, 1973 - ਧਾਰਾ 313 - ਉਦੇਸ਼:

ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ: ਧਾਰਾ 313 ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਲਾਭਦਾਇਕ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ, ਆਡੀ ਅਲਟਰਮ ਪਾਰਟਮ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਸਬੰਧਤ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣਾ - ਆਮ ਸਥਿਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਸਥਿਤੀ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਉਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ - ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਇਹ ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਤ ਸਥਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਸਥਿਤੀ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 313 ਦੇ ਤਹਿਤ ਗੈਰ-ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਅਢੁਕਵੀਂ ਜਾਂਚ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ, ਸਬੰਧਤ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਸਦਾ ਨਤੀਜਾ ਉਸਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਭੌਤਿਕ ਪੱਖਪਾਤ ਜਾਂ ਨਿਆਂ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਨਾ ਹੋਵੇ। [ਪੈਰਾ 11]

ਅਭਿਆਸ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ - ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਫੈਸਲਾ - ਉਕਤ ਨੁਕਤੇ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸਦੇ ਉਲਟ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਦਲੀਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ - ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਧਾਰਾ 313 ਅਧੀਨ ਗੈਰ-ਪ੍ਰੀਖਿਆ/ਨਾਕਾਫ਼ੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਭੌਤਿਕ ਪੱਖਪਾਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ:

ਮੰਨਿਆ: ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਦਬਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਢੁਕਵੇਂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੁਕਤੇ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਰ ਵਿੱਚ ਬਹਿਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਸਦੇ ਉਲਟ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ

ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ - ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਆਧਾਰ ਏ ਤੋਂ ਜ਼ੈਡ ਅਤੇ ਏ ਏ ਤੋਂ ਜੀਜੀ ਤੱਕ ਲਏ ਗਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇੱਕ ਵਿੱਚ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਸੀ ਕਿ ਦਬਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਗੈਰ-ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਢੁਕਵੇਂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਗਿਆ ਸੀ - ਇਸ ਲਈ, ਸਿੱਟਾ ਸਿਰਫ ਇਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ 'ਤੇ ਦਲੀਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 12]

ਕੇਸ ਲਾਅ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

ਵੀ.ਕੇ. ਸ਼ਸ਼ੀਕਲਾ ਬਨਾਮ ਰਾਜ [2012] 10 ਐਸਸੀਆਰ 641: (2012) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ.771; ਸੁਰੇਸ਼ ਚੰਦਰ ਬਿਹਾਰੀ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ [1994] ਪੂਰਕ 1 ਐਸਸੀਆਰ 483: ਏ ਆਈ ਆਰ1994 ਐਸ.ਸੀ 2420; ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਪੀ. ਰਾਜ [1995] ਪੂਰਕ 3 ਐਸਸੀਆਰ 807: ਏ ਆਈ ਆਰ1996 ਐਸ.ਸੀ 305; ਅਮਾਨਉੱਲਾ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਪੀ. ਰਾਜ, ਏ ਆਈ ਆਰ1973 ਐਸ.ਸੀ 1370; ਸ਼ੋਬਿਤ ਚਮਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ [1998] 2 ਐਸਸੀਆਰ 117: ਏ ਆਈ ਆਰ1998 ਐਸ.ਸੀ 1693; ਤੇਲ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਗੈਸ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਮਾਡਰਨ ਕੰਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨ ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ [2013] 10 ਐਸ ਸੀਆਰ 466: (2014) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ.648; ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ @ ਸੁਮਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਐਨਸੀਟੀ) [2023] 5 ਐਸਸੀਆਰ 754: 2023 ਐਸਸੀਸੀ ਔਨਲਾਈਨ ਐਸਸੀ 609; ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ 2005 ਸਹਾਇਕ 1 ਐਸਸੀਆਰ 786: (2005) 6 ਐਸਸੀਸੀ 101- ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਐਕਟਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ

ਕਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸੰਹਿਤਾ, 1973; ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860; ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ (ਸੋਧ) ਐਕਟ, 2008 (2009 ਦਾ ਐਕਟ 5)।

ਕੀਵਰਡਸ ਦੀ ਸੂਚੀ

ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1973 ਦੀ ਧਾਰਾ 313; ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1973 ਦੀ ਧਾਰਾ 313 ਦੀ ਧਾਰਾ (ਬੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ; ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860 ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਧਾਰਾ 302 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾ; ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1973 ਦੀ ਧਾਰਾ 313 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰੀਖਿਆ; ਦੋਸ਼ੀ ਹਾਲਾਤ; ਦੋਸ਼ੀ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਨਾ ਕਰਨਾ/ਨਾਕਾਫ਼ੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ; ਭੌਤਿਕ ਪੱਖਪਾਤ ਜਾਂ ਨਿਆਂ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਰਭਪਾਤ; ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਅ; ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ; ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨਾ; ਦੋਸ਼ੀ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਾਂਝੇ ਇਰਾਦੇ

ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ; ਉਪਦੇਸ਼; ਇਲਾਜ ਨਾ ਹੋਣ ਯੋਗ ਨੁਕਸ; ਪੇਟੈਂਟ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ; ਮੁਕੱਦਮਾ ਖਰਾਬ; ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਜਿਵੇਂ ਕਿ, "ਆਡੀ ਅਲਟਰਮ ਪਾਰਟਮ"; "ਐਕਟਸ ਕਿਊਰੀ ਨੇਮਿਨਮ ਗ੍ਰੈਵਾਬਿਟ"; ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਕੰਮ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਪੱਖਪਾਤ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ; ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਵਾਦ ਦੀ ਬਹਿਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ; ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਚੁਕਵੇਂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ।

ਕੇਸ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ

ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2017 ਦਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1751
2000 ਦੇ ਸੀਆਰਐਲਏ ਨੰਬਰ 540 ਵਿੱਚ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 20.12.2016 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ

ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ ਹਾਜ਼ਰੀ

ਐੱਸ.ਡੀ. ਸਿੰਘ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਭਾਰਤੀ ਤਿਆਗੀ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸ਼ਵੇਤਾ ਸਿਨਹਾ, ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਧੀਰਜ ਕੁਮਾਰ, ਸਿਧਾਰਥ ਸਿੰਘ, ਐਡ. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ।

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸੋਨੀਆ ਮਾਥੁਰ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਸ਼੍ਰੀਕਾਂਤ ਨੀਲੱਪਾ ਤਰਦਲ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰੁਚੀ ਕੋਹਲੀ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸਵਰੂਪਮਾ ਚਤੁਰਵੇਦੀ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਨੂਰ ਰਾਮਪਾਲ, ਸ਼ਾਂਤਨੂੰ ਸ਼ਰਮਾ, ਮੁਕੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਮਾਰੋਰੀਆ, ਐਡਵੋਕੇਟ। ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਈ.

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ / ਆਦੇਸ਼

ਨਿਰਣਾ

ਸੀ.ਟੀ. ਰਵੀਕੁਮਾਰ, ਜੇ.

1. ਅਪਰਾਧਾਂ ਅਤੇ ਸਬੰਧਤ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਜਨਮ ਇਕੱਠੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ, ਅਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਿਰਫ਼ ਸਬੰਧਤ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਹੋਣ 'ਤੇ ਸਿੱਟੇ ਕੱਢਣ 'ਤੇ, ਇਹ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਦੋਸ਼ੀ ਇਸਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਰਣਾਇਕ ਸਬੂਤ 'ਤੇ ਹੀ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਕੁਝ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਵਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ

ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਵੀ ਵਿਗਾੜ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਅਧੀਨ। ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ, 1973 ਦੀ ਧਾਰਾ 313 (ਛੋਟੇ ਲਈ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ.) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਧਾਰਾ 313, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀਸੀ.ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੀ ਧਾਰਾ (ਏ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨਾ ਵਿਵੇਕਸ਼ੀਲ ਹੈ, ਪਰ ਇਸਦੀ ਧਾਰਾ (ਬੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੀ ਧਾਰਾ (ਬੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਘਾਤਕ ਗੈਰ-ਪਾਲਣਾ, ਜੇਕਰ ਇਸਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਬੰਧਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਭੌਤਿਕ ਪੱਖਪਾਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕੈਪਸ਼ਨਡ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦਲੀਲ ਦਾ ਮੁੱਖ ਜ਼ੋਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਜੋ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ, ਦੀ ਧਾਰਾ 313, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀਸੀ.ਦੇ ਤਹਿਤ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਘਾਤਕ, ਗੈਰ-ਪਾਲਣਾ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਵਿਸਥਾਰ ਕਰਾਂਗੇ।

2. ਅਪੀਲਕਰਤਾ, ਜਿਸਨੂੰ ਸੈਸ਼ਨ ਕੇਸ ਨੰਬਰ 3/97 ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 4 ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ 20.12.2016 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 540/2000 ਵਿੱਚ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਧਾਰਾ 302, ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਪਣੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਘਰ ਦੀ ਛੱਤ ਉੱਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਬੂੰਦਾਂ ਡਿੱਗਣ ਕਾਰਨ ਹੋਈ ਬਹਿਸ, ਜਦੋਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਅਰੁਣ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਭੈਣ ਲਕਸ਼ਮੀ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਚੱਜਾ (ਪੈਰਾਪੇਟ) ਦੀ ਸਫਾਈ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ, ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਇਹ ਭਿਆਨਕ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ, ਜਿੱਥੇ ਉਕਤ ਅਰੁਣ ਕੁਮਾਰ ਦੀ 14.06.1995 ਨੂੰ ਰਾਤ 08.45 ਵਜੇ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਛੱਤ ਉੱਤੇ ਪਾਣੀ ਡਿੱਗਣ ਤੋਂ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਪਤਨੀ, ਅਰਥਾਤ, ਮੀਨਾ, ਨੇ ਲਕਸ਼ਮੀ 'ਤੇ ਗੰਦੇ ਸ਼ਬਦ ਸੁੱਟੇ। ਫਿਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਵੀ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਨਾਲ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢਣੀਆਂ ਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਮਹਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਜਲਦੀ ਹੀ, ਮਹਿੰਦਰ ਚਾਕੂ ਲੈ ਕੇ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਨਰੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਅਰੁਣ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ ਅਤੇ ਮਹਿੰਦਰ ਨੇ ਚਾਕੂ ਨਾਲ ਉਸਦੀ ਛਾਤੀ 'ਤੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਵਾਰ ਕੀਤੇ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਨੈਕਰੋਸਕੋਪਿਕ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਪੀਡਬਲਯੂ-17, ਡਾ. ਐਲ.ਕੇ. ਬਰੂਆ ਦੀ ਮੌਖਿਕ ਗਵਾਹੀ ਅਤੇ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਐਕਸਟੈਂਸ਼ਨ.ਪੀਡਬਲਯੂ7/ਏ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਸਨ:

"1. ਛਾਤੀ ਦੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਕੱਟੇ ਹੋਏ ਜ਼ਖ਼ਮ ਦਾ ਆਕਾਰ 1.3 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x 0.5 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ। ਖੱਬੇ ਨਿੱਪਲ ਦਾ 1-1/2 ਵਿਚਕਾਰਲਾ ਹਿੱਸਾ ਅਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

2. ਛਾਤੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਕੱਟੇ ਹੋਏ ਜ਼ਖ਼ਮ ਦਾ ਆਕਾਰ .3 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x 0.5 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x? 1.5 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਵਿਚਕਾਰਲੀ ਰੇਖਾ ਦੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਅਤੇ ਦੋ ਨਿੱਪਲਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਖਿੱਚੀ ਗਈ ਇੱਕ ਰੇਖਾ ਦੇ ਹੇਠਾਂ।

3. ਦੋ ਕੱਟੇ ਹੋਏ ਜ਼ਖ਼ਮ ਦਾ ਆਕਾਰ 1.3 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ। ਅਤੇ ਹੋਰ 1.5 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ। ਸੱਜੇ ਐਪੀਜੀਏਸਟ੍ਰਿਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ।
4. ਛਾਤੀ ਦੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਕੱਟੇ ਹੋਏ ਜ਼ਖ਼ਮ 9 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ। ਖੱਬੇ ਨਿੱਪਲ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਆਕਾਰ 1.4 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x 2.3 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ।
5. ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਅਤੇ ਹੱਥ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਘਸਾਓ
6. "ਖੱਬੀ ਅੱਖ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਘਸਾਓ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ।"

3. ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹਾਂ, ਅਨਿਲ ਕੁਮਾਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-7), ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇਵੀ (ਪੀਡਬਲਯੂ-8), ਸੰਜੇ (ਪੀਡਬਲਯੂ-20), ਜੋ ਕਿ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਭਰਾ, ਮਾਂ ਅਤੇ ਇੱਕ ਚਚੇਰਾ ਭਰਾ ਹਨ, ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮਧੂ (ਪੀਡਬਲਯੂ-19) ਅਤੇ ਆਨੰਦ ਕੁਮਾਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-22) ਦੀਆਂ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਗਵਾਹੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਵਾਪਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉਕਤ ਨੇਕ੍ਰੋਸਕੋਪਿਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਹੋਰ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਅਰੁਣ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕਤਲ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ ਅਤੇ ਪਹਿਲੇ ਦੋਸ਼ੀ ਮਹਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀ ਮਹਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਟਿੱਪਣੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਹਵਾਲਾ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਅਪੀਲ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

4. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਧਾਰਾ 302, ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ.ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਫਿਰ ਧਾਰਾ 34, ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ.ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਜਿਸ 'ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ 20.12.2016 ਨੂੰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 540/2000 (ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਇੱਥੇ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ) ਅਤੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 764/2000 (ਮਹਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ) ਵਿੱਚ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਸਾਂਝੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

5. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਐਸ.ਡੀ. ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸੋਨੀਆ ਮਾਥੁਰ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ।

6. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਦਲੀਲ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਧਾਰਾ 313, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਪੱਖਪਾਤੀ ਗੈਰ-ਪਾਲਣਾ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਸੀ। ਇਸਦੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਇਹ ਦਲੀਲ ਉਠਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੇ ਕਿ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਦਲੀਲ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਠਾਈ ਗਈ ਸੀ।

ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਆਧਾਰ 'ਜ਼ਮੀਨ ਨੰ. 13' ਵਜੋਂ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਥੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ: -

"13. ਇਹ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 313 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਸਹੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਭੌਤਿਕ ਪੱਖਪਾਤ ਹੋਇਆ ਹੈ।"

7. ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੱਸਣ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੱਖਪਾਤ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਖਾਸ ਵੇਰਵਿਆਂ ਨਾਲ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਅਣਗਿਣਤ ਆਧਾਰ (ਆਧਾਰ ਏ ਤੋਂ ਜ਼ੈਡ ਅਤੇ ਏ ਏ ਤੋਂ ਜੀਜੀ) ਇਹ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਨਾ ਤਾਂ ਸਿੱਧੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਸ ਮੁੱਖ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ, ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਉਠਾਉਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਇਸ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ 21.07.2017 ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਇਹ ਪਤਾ ਚੱਲੇਗਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਧਾਰਾ 313, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀਸੀ.ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਉਸ ਵਿਰੁੱਧ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਹਾਲਾਤ ਨਹੀਂ ਪਾਏ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸਨੇ ਪੂਰੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਅਪੀਲ ਉੱਠੀ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਸਿਰਫ਼ ਪਹਿਲੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ, ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਲੀਹਾਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਦੂਜੀ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਸਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ:

"7. ਕਿ ਧਾਰਾ 313 ਸੀ.ਆਰ. ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਪੂਰਾ ਹੋਣ 'ਤੇ 6.6.2000 ਨੂੰ ਪੀ.ਸੀ. ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਸਿਰਫ਼ ਘੋਖ ਕਰਨ ਨਾਲ ਇਹ ਪਤਾ ਚੱਲੇਗਾ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਮਾਣਯੋਗ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਪੂਰਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਖਰਾਬ ਹੈ।"

8. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਦੋ ਅਪਰਾਧਕ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਨਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਨੂੰ

ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਕੀਦ (ਆਜ ਇੰਕੋ ਜਾਨ ਸੇ ਹੀ ਖਤਮ ਕਰਦੇ) ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਕਿ 'ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਅਰੁਣ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਹੱਥ ਫੜੇ ਸਨ ਤਾਂ ਜੋ ਮਹਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਉਸਨੂੰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਚਾਕੂ ਨਾਲ ਵਾਰ ਕਰ ਸਕੇ' ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਮੰਨਣ ਦੀ ਨੀਂਹ ਬਣਾਈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਪਹਿਲੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਇਰਾਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 34, ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ, ਧਾਰਾ 300, ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਲਈ, ਜੋ ਕਿ ਧਾਰਾ 302, ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਹੈ।

9. ਉਪਰੋਕਤ ਮੁੱਖ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਲਏ ਗਏ ਹੋਰ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਤਾਂ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜੇਕਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 313, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀਸੀ.ਦੇ ਤਹਿਤ ਗੈਰ-ਜਾਂਚ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪਹਿਲੂ, ਹਾਲਾਤ ਜਾਂ ਸਬੂਤ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜੇਕਰ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਮੁੱਖ ਦਲੀਲ ਦੀ ਸਹੀ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਕਦਰ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

10. ਅਸੀਂ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਮੁੱਖ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਕੈਪਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ, ਇਸ 'ਤੇ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ, ਉਪਰੋਕਤ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਦੇ ਦਾਇਰੇ 'ਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਸਰਵੇਖਣ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਜਵਾਬ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਸਾਨੂੰ ਧਾਰਾ 313, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀਸੀ.ਦੇ ਤਹਿਤ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਲਈ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਪੱਖਪਾਤ ਜਾਂ ਨਿਆਂ ਦੀ ਕੁਵਰਤੋਂ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ।

11. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਧਾਰਾ 313, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀਸੀ.ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹੀ ਦੇਖਣਾ ਉਚਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਲਾਮਤੀ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ, ਆਡੀ ਅਲਟਰਮ ਪਾਰਟਮ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਸਬੰਧਤ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਅਪਰਾਧਕ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣਾ। ਵੀ.ਕੇ. ਸ਼ਸ਼ੀਕਲਾ ਬਨਾਮ ਰਾਜ' ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 313, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀਸੀ.ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਜਾਂਚ, ਉਸਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਉਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਅਪਰਾਧਕ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇਗੀ, ਸਗੋਂ ਉਸਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਕਥਿਤ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਸੰਸਕਰਣ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਵੀ ਆਗਿਆ ਦੇਵੇਗੀ। ਇਸ ਤੋਂ

ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਜਾਂਚ ਦਾ ਇੱਕ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨਾਲ ਇੱਕ ਨਿਰਪੱਖ ਸਬੰਧ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਉਹ ਲਿਆਉਣਾ ਚੁਣ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਅਜਿਹੀ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਅਸਫਲਤਾ ਉਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਖਾਸ ਬਚਾਅ ਕੀਤਾ। ਆਮ ਸਥਿਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਸਥਿਤੀ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਉਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਜੋੜਨ ਵਿੱਚ ਜਲਦਬਾਜ਼ੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਤ ਸਥਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 313, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀਸੀ.ਦੇ ਤਹਿਤ ਗੈਰ-ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਅਯੋਗ ਜਾਂਚ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਸਥਿਤੀ 'ਤੇ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ, ਸਬੰਧਤ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਸਦਾ ਨਤੀਜਾ ਉਸ ਪ੍ਰਤੀ ਭੌਤਿਕ ਪੱਖਪਾਤ ਜਾਂ ਨਿਆਂ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਸੁਰੇਸ਼ ਚੰਦਰ ਬਿਹਾਰੀ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ[2] ਅਤੇ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਪੀ.[3] ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 313, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀਸੀ.ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਿਰਫ਼ ਨੁਕਸਦਾਰ/ਅਨੁਚਿਤ ਜਾਂਚ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਸਦਾ ਨਤੀਜਾ ਦੋਸ਼ੀ ਪ੍ਰਤੀ ਪੱਖਪਾਤ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਉਕਤ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਜਿਸਦੀ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਇਸ 'ਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ।

12. ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ 'ਜ਼ਮੀਨ ਨੰਬਰ 13' ਬਹੁਤ ਅਸਪਸ਼ਟ ਸੀ, ਇਸ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੇ ਅਪਰਾਧਕ ਹਾਲਾਤ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਸਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਕੀ ਭੌਤਿਕ ਪੱਖਪਾਤ ਜਾਂ ਨਿਆਂ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਹੋਈ। ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਬਦਤਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਕੈਨਿੰਗ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸੇਗੀ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ, ਉਕਤ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ - ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਖਰਾਬ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮੱਗਰੀ 'ਤੇ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਨਾਲ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਅਮਾਨਉੱਲਾ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਪੀ.4 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਹ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਦਬਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਢੁਕਵੇਂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੁਕਤੇ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰੇ ਇਹ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ

1 [2012] 10 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 641: (2012) 9 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 771
2 [1994] ਪੂਰਕ 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 483: ਏ ਆਈ ਆਰ 1994 ਐਸ.ਸੀ. 2420
3 [1995] ਪੂਰਕ 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 807: ਏ ਆਈ ਆਰ 1996 ਐਸ.ਸੀ. 305

ਕਿ ਬਾਰ ਵਿੱਚ ਬਹਿਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ, ਇਹ ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਭਾਵੇਂ ਆਧਾਰ ਏ ਤੋਂ ਜ਼ੈਡ ਅਤੇ ਏਏ ਤੋਂ ਜੀਜੀ ਲਏ ਗਏ ਸਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇੱਕ ਵਿੱਚ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਣਹੋਂਦ ਹੈ ਕਿ ਉਕਤ ਦਲੀਲ ਵਿੱਚ ਦਬਾਅ ਪਾਉਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਢੁਕਵੇਂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਇਸ ਲਈ, ਸਿੱਟਾ ਸਿਰਫ਼ ਇਹੀ ਨਿਕਲ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

13. ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਸਾਨੂੰ ਅਗਲੇ ਸਵਾਲ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 313, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀਸੀ.ਦੇ ਤਹਿਤ ਗੈਰ-ਜਾਂਚ/ਨਾਕਾਫ਼ੀ ਜਾਂਚ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਦਲੀਲ, ਜੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਭੌਤਿਕ ਪੱਖਪਾਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਸ਼ੋਭਿਤ ਚਮਾਰ ਅਤੇ ਅਨਰ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਹੀ ਉਚਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਧਾਰਾ 313, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀਸੀ.ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਦਲੀਲ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਠਾਈ ਗਈ ਸੀ, ਜੇਕਰ ਦੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਪੱਖਪਾਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 313, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀਸੀ.ਦੇ ਤਹਿਤ ਜਾਂਚ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਤਲ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਵੀ ਸੀ।

14. ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਉਪਰੋਕਤ ਸਵਾਲ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਧਾਰਾ 313 (1), (4) ਅਤੇ (5) ਦੇ ਤਹਿਤ ਸੰਬੰਧਿਤ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਹੀ ਉਚਿਤ ਹੈ।

"313. ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ। - (1) ਹਰੇਕ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਝਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਅਦਾਲਤ-

(ਏ) ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦੀ ਹੈ;

(ਬੀ), ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਚਾਅ ਲਈ ਬੁਲਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ,

4 *ਏਆਈਆਰ* 1973 *ਐਸਸੀ* 1370

5 [1998] 2 ਐਸਸੀਆਰ 117: ਏਆਈਆਰ 1998 ਐਸਸੀ 1693

ਉਸਨੂੰ ਕੇਸ ਬਾਰੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਕਰੇਗਾ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਸੰਮਨ-ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਜਿੱਥੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਤੋਂ ਛੋਟ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਇਹ ਧਾਰਾ (ਬੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਸਦੀ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਵੀ ਛੋਟ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ।

(2)

(3)

(4) ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਜਵਾਬਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਜਵਾਬਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(5) ਅਦਾਲਤ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਬੰਧਤ ਸਵਾਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਅਤੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੀ ਮਦਦ ਲੈ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਧਾਰਾ ਦੀ ਕਾਫ਼ੀ ਪਾਲਣਾ ਹੈ।"

15. ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਧਾਰਾ 313, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀਸੀ.ਦੇ ਅਧੀਨ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਅਧਿਐਨ, ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਸਬੰਧਤ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਅਟੱਲ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਅਪਰਾਧਕ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰੇ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੇਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 313, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀਸੀ.ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (5), ਜੋ ਕਿ 31.12.2009 ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ (ਸੋਧ) ਐਕਟ, 2008 (2009 ਦਾ ਐਕਟ 5) ਦੇ ਤਹਿਤ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰੇਗੀ। ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ: -

"ਧਾਰਾ 313. ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ।

*** *** *** ***

(5) ਅਦਾਲਤ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਬੰਧਤ ਸਵਾਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਅਤੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੀ ਮਦਦ ਲੈ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੀ ਕਾਫ਼ੀ ਪਾਲਣਾ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ।"

16. ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, "ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਕੰਮ ਕਿਸੇ 'ਤੇ ਬੋਝ ਨਹੀਂ ਪਾਵੇਗਾ" ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਕੰਮ ਕਿਸੇ 'ਤੇ ਪੱਖਪਾਤ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ" ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਤੇਲ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਗੈਸ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਮਾਡਰਨ ਕੰਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨ ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗਲਤੀ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨਾ ਪਵੇਗਾ, ਨਾ ਕਿ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਧਿਰ ਨੂੰ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਆਪਣਾ ਇਲਾਜ ਲੱਭਣ ਲਈ ਕਹਿਣਾ। ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਜ਼ਾ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਵਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਰ 'ਤੇ, ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਸਬੰਧਤ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਉਪ-ਉਤਪਾਦ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਨਿਆਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਵੇਗੀ। ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਮੌਜੂਦ ਅਦਾਲਤ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਕੇ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਗਲਤੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸਬੰਧਤ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੀ ਗੈਰ-ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਅਚੁਕਵੀਂ ਜਾਂਚ ਨੇ ਭੌਤਿਕ ਪੱਖਪਾਤ ਜਾਂ ਨਿਆਂ ਦੀ ਕੁਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਅਸੀਂ ਇੱਥੇ ਇਹ ਜੋੜਨ ਲਈ ਜਲਦਬਾਜ਼ੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਕੇ ਅਜਿਹੀ ਗਲਤੀ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭੌਤਿਕ ਪੱਖਪਾਤ ਜਾਂ ਨਿਆਂ ਦੀ ਕੁਵਰਤੋਂ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ @ ਸੁਮਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਐਨਸੀਟੀ ਆਫ਼ ਦਿੱਲੀ)[1] ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਅਪਰਾਧਕ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਭੁੱਲ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਇਸਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸੰਖੇਪ, ਸਾਰਥਕਤਾ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਪੈਰਾ 16 ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:-

"17. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਤਾਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਖੇਪ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ:

(i) ਇਹ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹਰੇਕ ਭੌਤਿਕ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਖੇ। ਭੌਤਿਕ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਉਹ ਹਾਲਾਤ ਜਾਂ ਸਮੱਗਰੀ ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਉਸਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ;"

(ii) ਧਾਰਾ 313 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਾਤ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ;

---

6 [2013] 10 ਐਸਸੀਆਰ 466 : (2014) 1 ਐਸਸੀ 648

(iii) ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖਾਸ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਕੇਸ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵੇਲੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰੇ ਨਾ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਭੌਤਿਕ ਹਾਲਾਤਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ;

(iv) ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਭੌਤਿਕ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਬੇਨਿਯਮੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਇਹ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜ ਦੇਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਇਹ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪੱਖਪਾਤੀ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ;

(v) ਜੇਕਰ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਭੌਤਿਕ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਬੇਨਿਯਮੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਇੱਕ ਇਲਾਜਯੋਗ ਨੁਕਸ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਕਿ ਕੀ ਨੁਕਸ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਵਿਚਾਰ ਘਟਨਾ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਸਮਾਂ ਬੀਤਣਾ ਹੋਵੇਗਾ;

(vi) ਜੇਕਰ ਅਜਿਹੀ ਬੇਨਿਯਮੀ ਠੀਕ ਹੋਣ ਯੋਗ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਤੋਂ ਉਸ ਭੌਤਿਕ ਸਥਿਤੀ 'ਤੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ; ਅਤੇ (vii) ਕਿਸੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 313 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਬੰਧਤ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਪੂਰਕ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੇ ਪੜਾਅ ਤੋਂ ਕੇਸ ਨੂੰ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(viii) ਇਹ ਸਵਾਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਕਿ ਕੀ ਭੁੱਲ ਕਾਰਨ ਦੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਪੱਖਪਾਤ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਵਿਵਾਦ ਉਠਾਉਣ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਕਈ ਕਾਰਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

17. ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਕੇਸ (ਉਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 20 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਵੀ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:-

"21. ਇਹ ਮੰਨ ਕੇ ਵੀ ਕਿ ਨੁਕਸ ਜਾਂ ਬੇਨਿਯਮੀ ਠੀਕ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ, ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅੱਜ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਉਕਤ ਹਾਲਾਤਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਘਟਨਾ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ 27 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਬੀਤਣ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਸਾਡਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 313 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਹੋਰ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਕੇਸ ਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜਣਾ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ 27 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਪਰੀ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪਹਿਲੂ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਸਾਨੂੰ ਰਿਮਾਂਡ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਨਾ ਕਰਨ

7 [2023] 5 ਐਸਸੀਆਰ 754: 2023 ਐਸਸੀਸੀ ਔਨਲਾਈਨ ਐਸਸੀ 609

ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ। ਉਕਤ ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ 10 ਸਾਲ ਅਤੇ 4 ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਕੈਦ ਕੱਟ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।"

18. ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਸਵਾਲੀਆ ਘਟਨਾ 14.06.1995 ਨੂੰ ਵਾਪਰੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ, 29 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ 12 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਕੈਦ ਕੱਟ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਉਪਰੋਕਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 313, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀਸੀ.ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਹਿਲੂਆਂ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਦਲੀਲਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ।

19. ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 34, ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ.ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਧਾਰਾ 300, ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ., ਧਾਰਾ 302, ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ.ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਸਜ਼ਾ ਧਾਰਾ 302, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀਸੀ.ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਿਰਫ਼। ਕਤਲ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਏ ਜਾਣ 'ਤੇ ਦੋ ਅਤਿਅੰਤ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੌਤ ਜਾਂ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਿੱਚੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ। ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਜ਼ਾ ਅਸੰਭਵ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਅਪਰਾਧਕ ਹਾਲਾਤ (ਹਾਲਾਤਾਂ) 'ਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ, ਜੇਕਰ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਧਾਰਾ 313, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀਸੀ.ਦੇ ਤਹਿਤ ਗੈਰ-ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਨਾਕਾਫ਼ੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਦਲੀਲ, ਭਾਵੇਂ ਦੋਸ਼ੀ ਪ੍ਰਤੀ ਭੌਤਿਕ ਪੱਖਪਾਤ ਜਾਂ ਨਿਆਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁਵਰਤੋਂ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੋਵੇ, ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਾਂ ਵਿਚਾਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

20. ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅਪਰਾਧਕ ਹਾਲਾਤ ਜਿਵੇਂ ਕਿ (1) ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਅਰੁਣ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਉਕਸਾਉਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ (2) ਉਸਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਮਹਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਆਪਣੀ ਛਾਤੀ 'ਤੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਛੁਰਾ ਮਾਰ ਸਕੇ, ਧਾਰਾ 313, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀਸੀ.ਦੇ ਤਹਿਤ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੌਰਾਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਨਾ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦੋਹਰੇ ਅਪਰਾਧਕ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਹਿਲਾ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮਹਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਮ੍ਰਿਤਕ ਅਰੁਣ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਦੋਸ਼ੀ ਮਹਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਅਰੁਣ ਕੁਮਾਰ 'ਤੇ ਚਾਕੂ ਨਾਲ ਵਾਰ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਉਕਸਾਉਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪਹਿਲਾਂ ਅਪਰਾਧਕ ਹਾਲਾਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਦੋਸ਼ ਦਾ

ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਿ ਕੀ ਉਪਰੋਕਤ ਦੋਹਰੇ ਅਪਰਾਧਕ ਹਾਲਾਤ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਕੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 313, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀਸੀ.ਦੇ ਤਹਿਤ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੌਰਾਨ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੇਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਦਲੀਲ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚਸ਼ਮਦੀਦਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਗਵਾਹੀਆਂ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 313, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀਸੀ.ਦੀ ਜਾਂਚ, ਉਕਤ ਦਲੀਲਾਂ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਜਾਂ ਹੋਰਤਾ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰੇਗੀ। ਅਨਿਲ ਕੁਮਾਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-7), ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇਵੀ (ਪੀਡਬਲਯੂ-8), ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮਧੂ (ਪੀਡਬਲਯੂ-19) ਅਤੇ ਆਨੰਦ ਕੁਮਾਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-22) ਦੀਆਂ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਗਵਾਹੀਆਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚੱਲੇਗਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਉਕਸਾਉਣ ਬਾਰੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਥੋੜ੍ਹਾ ਵੱਖਰੇ ਢੰਗ ਨਾਲ, ਅਤੇ ਇਸ ਤੱਥ ਬਾਰੇ ਵੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਫੜਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਮਹਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਛਾਤੀ 'ਤੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਛੁਰਾ ਮਾਰ ਸਕੇ। ਧਾਰਾ 313, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀਸੀ.ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ, ਜੋ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਹੈ, ਇਹ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਧਾਰਾ 313, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀਸੀ.ਦੇ ਤਹਿਤ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੌਰਾਨ ਦੋਵੇਂ ਦੋਸ਼ੀ ਹਾਲਾਤ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਇਹ ਮੰਨਣਗੇ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਉਕਤ ਸਮੱਗਰੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੇਗੀ।

21. ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਨਾ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਨਾਕਾਫ਼ੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨਾ ਸਬੰਧਤ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਜੋ ਉਹ ਵਿਗਾੜਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਹੋਰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਪ੍ਰਤੀ ਭੌਤਿਕ ਪੱਖਪਾਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 313, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀਸੀ.ਦੇ ਤਹਿਤ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਹਾਲਾਤ (ਹਾਲਾਤਾਂ) 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਨਾ ਕਰਨ ਜਾਂ ਨਾਕਾਫ਼ੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਪੱਖਪਾਤ ਜਾਂ ਗਰਭਪਾਤ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸਬੰਧਤ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਅਜਿਹਾ ਇਸ ਲਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ੀ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਬਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਕੋਲ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਹ ਪੱਖਪਾਤੀ ਸੀ ਜਾਂ ਅਜਿਹੀ ਗੈਰ-ਸਵਾਲ-ਜਵਾਬ ਜਾਂ ਅਚੂਕਵੀਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਾਰਨ ਨਿਆਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਈ ਸੀ।

22. ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਹੋਰ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 313, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀਸੀ.ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਸਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੌਰਾਨ ਉਪਰੋਕਤ ਦੋਹਰੇ ਅਪਰਾਧਕ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਨਾ ਉਠਾਉਣ ਨਾਲ ਉਸ ਲਈ ਭੌਤਿਕ ਪੱਖਪਾਤ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ, ਸਾਨੂੰ ਪੱਖਪਾਤ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਕਾਰਕ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ

8 [2005] ਪੁਰਖ 1 ਐਸ ਸੀ ਆਰ 786 : (2005) 6 ਐਸ ਸੀ ਸੀ 101

ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ (ਉੱਪਰ), ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਸੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਬਾਰੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਭੁੱਲ ਅਜਿਹੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਲਈ ਪੱਖਪਾਤ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਸਬੰਧਤ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਆਧਾਰ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਅਨਿਲਕੁਮਾਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-7), ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ। ਪ੍ਰੇਮ ਦੇਵੀ (ਪੀਡਬਲਯੂ-8), ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮਧੂ (ਪੀਡਬਲਯੂ-19) ਅਤੇ ਆਨੰਦ ਕੁਮਾਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-22) ਨੇ ਉਕਤ ਹਾਲਾਤਾਂ ਬਾਰੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਗਵਾਹੀਆਂ ਦੀ ਸਕੈਨਿੰਗ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦੋਵਾਂ ਬਿੰਦੂਆਂ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

23. ਉਪਰੋਕਤ ਸਥਿਤੀ ਸਾਨੂੰ ਆਖਰੀ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਲੈ ਜਾਵੇਗੀ ਕਿ ਕੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਅਪਰਾਧਕ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨਾ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੇਣ ਦੇ ਮੌਕੇ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਕੋਈ ਭੌਤਿਕ ਪੱਖਪਾਤ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 31 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਕੇ ਬਿਹਤਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਤੋਂ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲੇ ਅਧੀਨ ਲਗਭਗ ਪੁਸ਼ਟੀ ਮਿਲ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:-

"31. ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨਰੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਨਿਭਾਈ ਗਈ ਭੂਮਿਕਾ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਇਹ ਪੀਡਬਲਯੂਐਸ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ (ਨਰੇਸ਼) ਉਹ ਆਦਮੀ ਹੈ, ਜਿਸਨੇ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਮਹਿੰਦਰ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਅਤੇ "ਮਹੇਂਦਰ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਅਤੇ ਅੱਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ" ਨੂੰ ਉਕਸਾਇਆ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮ੍ਰਿਤਕ ਅਰੁਣ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ ਉਸਦਾ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣਾ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਵਾਂ, ਯਾਨੀ ਨਰੇਸ਼ ਅਤੇ ਮਹਿੰਦਰ ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਸਿੱਖਿਅਤ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਵਕੀਲ, ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਨੀਅਤ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਪਰੋਕਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ।"

24. ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਕੱਢੇ ਗਏ ਪੈਰੇ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਕਤ ਸਿੱਟਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਅਰੁਣ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕਰਨ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਇਰਾਦਾ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਸਿਰਫ ਉਪਰੋਕਤ ਦੋ ਅਪਰਾਧਕ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਸੀ ਜੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 313, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀਸੀ.ਦੇ ਤਹਿਤ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੌਰਾਨ ਨਹੀਂ ਪਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਦੋਸ਼, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਧਾਰਾ 300, ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ.ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਧਾਰਾ

302, ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ.ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਕਤ ਦੋਸ਼ ਧਾਰਾ 34, ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ.ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਸਾਂਝੇ ਇਰਾਦੇ ਦੀ ਖੋਜ ਦੋਹਰੇ ਅਪਰਾਧਕ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਸੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 313, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀਸੀ.ਦੇ ਤਹਿਤ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੌਰਾਨ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 34, ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ.ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਧਾਰਾ 302, ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ.ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਸਦੀ ਸਜ਼ਾ 'ਤੇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਏ, ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਸਨੂੰ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਿਰਫ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਭੌਤਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੱਖਪਾਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਨਿਆਂ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਰਭਪਾਤ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਅਸਫਲਤਾ ਇੱਕ ਇਲਾਜਯੋਗ ਨੁਕਸ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਨ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਪੇਟੈਂਟ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ।

25. ਇੱਕ ਵਾਰ, ਚਰਚਾ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਉੱਪਰ ਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਗਏ ਅਣਗਿਣਤ ਆਧਾਰਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ, ਨਾ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਬੇਲੋੜਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਅਜਿਹਾ ਵਿਚਾਰ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਅਪੀਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਵੀ ਇਸ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਉਸੇ ਸਾਂਝੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

26. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਵਾਲ ਵਾਲੀ ਘਟਨਾ 29 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਪਰੀ ਸੀ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ 12 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਕੈਦ ਕੱਟ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਜੇਕਰ ਉਸਨੂੰ ਧਾਰਾ 313, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀਸੀ.ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੁਬਾਰਾ ਜਾਂਚ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪੇਟੈਂਟ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੋਣ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਉਸਦੇ ਲਈ ਹੋਰ ਪੱਖਪਾਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

27. ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਅਪੀਲ ਸਫਲ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਦੂਜੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਨਿਰੀਖਣ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਉਸਦੇ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਪੀਲ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹੈ, ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਉਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਰਿਹਾਅ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

28. ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਰਤਾਂ 'ਤੇ ਅਪੀਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ।

29. ਲੰਬਿਤ ਅਰਜ਼ੀਆਂ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹਨ, ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕੇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ: ਅਪੀਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ।

ਸਿਰਲੇਖ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ: ਦਿਵਿਆ ਪਾਂਡੇ

ਡਿਸਕਲੇਮਰ :- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਦਿਵਾਕਰ ਜੋਤੀ ਐਡਵੋਕੇਟ